

SESJA PT. „UNIWERSALIZM CHRZEŚCIJAŃSTWA A PLURALIZM RELIGII”

W dniach 14 i 15 IV 1999 r. w Tarnowie i w Krakowie odbyła się sesja pt. „Uniwersalizm chrześcijaństwa a pluralizm religii” Sesję tę zorganizował Wydział Teologiczny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie oraz Instytut Teologiczny w Tarnowie.

Fakt wielości religii wpisany w kontekst wielonarodowych i wielowyznaniowych społeczeństw dyktuje konieczność wzajemnych spotkań. Przedstawiciele różnych religii zbyt często w przeszłości – a niestety w niektórych krajach także dzisiaj – „tkwili” w przeciwnych okopach. Aby ten stan zmienić, Kościół katolicki od czasów Soboru Watykańskiego II w sposób oficjalny wszedł na drogę międzyreligijnego dialogu. Tego rodzaju spotkania inicjuje niezmordowanie od ponad dwudziestu lat papież Jan Paweł II. Czyni to najpierw poprzez osobiste działania, ale także poprzez inicjatywy, w które angażuje cały Kościół. Do rangi znaku urasta w tym kontekście spotkanie przedstawicieli wielkich religii świata w 1986 r. w Asyżu. Z woli Jana Pawła II dialog międzyreligijny jest jednym z elementów przygotowania Kościoła do wielkiego jubileuszu roku 2000 (por. List apostolski *Tertio millennio adveniente*, 52-53). Właśnie na r. 1999, na trzeci rok bezpośredniego przygotowania do wielkiego jubileuszu, Papież postawił przed Kościołem zadanie działania na rzecz dialogu z wielkimi religiami (por. tamże 52). Jedną z form wypełnienia tego zadania, posiadającą charakter przygotowania uczestników do dialogu, była omawiana sesja.

Uczestnicy jej zajęli się bardzo ważnym problemem konfrontacji roszczeń chrześcijaństwa i innych wielkich religii. Chrześcijaństwo głosi swoją jedyność i wyjątkowość pośród innych religii. Znamy dobrze słowa Jezusa: „Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu! Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony; a kto nie uwierzy, będzie potępiony” (Mk 16,16). Chrześcijanie mają więc głosić Jezusa, aby cały świat uwierzył i został zbawiony, „gdyż nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni” (Dz 4,12). Ale wyznawcy innych religii również domagają się uznania wyjątkowości i zbawczej powszechności swoich religii. Uczestnicy sesji próbowali głębiej zrozumieć, na czym polega uniwersalizm chrześcijaństwa oraz uniwersalistyczne roszczenia innych religii i jak ten fakt trzeba dziś rozumieć.

Sesję otworzył rektor Instytutu Teologicznego w Tarnowie ks. prof. Michał Heller. Wśród uczestników znaleźli się teologowie ze środowiska krakowskiego i tarnowskiego oraz reprezentanci Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu w Innsbrucku oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W sympozjum również wzięł udział prorektor PAT ks. prof. Łukasz Kamykowski, a obrady podsumował i zamknął dziekan Wydziału Teologicznego PAT ks. prof. Wojciech Życiński.

Dwudniową sesję wypełniły wykłady i dyskusje. Ks. prof. Tadeusz Brzegowy z IT przedstawił ideę uniwersalizmu zbawczego w Starym Testamencie, a ks. prof. Michał Bednarz z IT przypomniał nauczanie o powszechności zbawienia w Nowym Testamencie. Już na kartach Pisma świętego Starego Testamentu pojawia się idea powszechności zbawienia. Wyraża się ona w zapowiedziach proroków – zwłaszcza Deutero-Izajasza – że dar zbawienia otrzymają także poganie. Pouczającym przykładem tej obietnicy jest powołanie i wydarzenia związane z życiem proroka Jonasza,

którego Bóg posyła do pogan w Niniwie. A gdy prorok niezadowolony był z nawrócenia pogan, Bóg pouczał go o swojej miłości także do nich. Idea o możliwości zbawienia pogan powoli przenikała do świadomości żydów. Nie była zbyt oczywistą także dla pierwszych uczniów i apostołów Jezusa. Chociaż Jezus Chrystus w uroczysty sposób posyłał swoich uczniów na cały świat: „Idźcie na cały świat i głosźcie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu!” (Mk 16,15), to potrzebna była specjalna interwencja Boga – pamiętamy wizję opuszczającego się z nieba przedmiotu podobnego do wielkiego płótna... a potem słowa Piotra: „Przekonuję się, że Bóg naprawdę nie ma względu na osoby. Ale w każdym narodzie miły jest mu ten, kto się Go boi i postępuje sprawiedliwie” (Dz 10,34-35) – by św. Piotr, a z nim pierwsza wspólnota Kościoła, zrozumiał, iż w Jezusie zbawienie ofiarowane jest także poganom. Św. Paweł napisze do Tymoteusza, że Bóg „pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4).

Ten zbawczy uniwersalizm Ewangelii przypomniał z mocą Kościołowi Sobór Watykański II. Chrystus umarł za wszystkich, a Kościół jest powszechnym sakramentem zbawienia (por. *Konstytucja „Lumen gentium”*, 1). Soborową naukę na ten temat przypomniał zebrany ks. prof. Marian Rusecki z KUL. W tym kontekście ks. prof. Zdzisław Kijas z PAT omówił ogromne znaczenie dla dialogu międzyreligijnego wydarzenia, które znane jest jako „spotkanie w Asyżu” Przedstawiciele wielkich religii świata z inicjatywy papieża Jana Pawła II spotkali się w Asyżu, aby – będąc razem – modlić się o pokój.

Problematykę związaną z obejmującymi całą ludzkość aspiracjami innych religii podjęto, rozważając buddyjską koncepcję czynu (zagadnienie to zaprezentował dr hab. Łukasz Trzeciński z UJ), ideę mesjanizmu we współczesnym judaizmie (dr Michał Galas z UJ) oraz uniwersalistyczne roszczenia islamu (ks. dr. Krzysztof Kościelniak z PAT). W każdej z tych religii znajdujemy mniej lub bardziej liczne elementy, które wskazują na tego typu tendencje. Buddyizm chce dać ludzkości własną koncepcję czynu, która aspiruje do roli podstawy ogólnoludzkiej etyki. Niektóre grupy wyznawców judaizmu włączają w swą poszerzoną koncepcję mesjanizmu całą ludzkość. A znany z ekspansywnych tendencji politycznych islam pragnie wszystkich ludzi uczynić muzułmanami, czyli ludźmi poddanymi jednemu Bogu.

Historyczne uwarunkowania i interpretację uniwersalistycznych roszczeń chrześcijaństwa przedstawił ks. prof. Jan Kracik z PAT, a ks. prof. Józef Niewiadomski z Innsbrucka zainteresował słuchaczy współczesną wersją aksjomatu „*poza Kościołem nie ma zbawienia*”: *Extra mercatum et media nulla vita nec salus?* (Poza rynkiem i mediami nie ma życia i zbawienia?). Zrodzone z pasterskiej troski biskupa Kartaginy św. Cypriana słynne stwierdzenie, że „*poza Kościołem nie ma zbawienia*”, skierowało z czasem swe ostrze przeciwko wyznawcom innych religii. Dzisiaj, dzięki refleksji Ojców Soboru Watykańskiego II, rozumiane jest w sensie pozytywnym, jako stwierdzenie prawdy, iż Kościół jest narzędziem zbawienia wszystkich ludzi. Wykluczający sens starego aksjomatu zdają się przejmować współcześni menadżerowie rynku i mediów. Tworzą oni nowy typ religii – i wynikającej z niej religijności – a mianowicie ogólnoswiatową religię rynku i mediów. Media, podobnie jak dawni prorocy, budują wspólnotę ludzi, ucząc ich, co jest prawdą a co fałszem, co jest dobre a co złe oraz co jest godne czci i naśladowania a czym nie warto się zajmować. „Nowa religia” rzuca wyzwanie dawnym, próbując je zastąpić.

Tylko na gruncie katolickim teologowie próbują wypracować ogólną teorię religii, czyli odpowiedzieć na pytanie, jak rozumieć i „pogodzić” sprzeczne roszczenia różnych religii z przekonaniem o prawdziwości tylko jednej. Tą tematyką zajął się ks. prof. Stanisław Budzik z IT. Niektórzy głoszą teorię ekskluzywizmu religijnego (tylko wierzący w Chrystusa zostaną zbawieni), inni podtrzymują teorię pluralizmu religijnego (każdy zostanie zbawiony w swojej religii i przez swoją religię, ponieważ wszystkie religie są równe), jeszcze inni teorię inkluzywizmu (wierzący innej religii zostaną zbawieni dzięki łasce Chrystusa).

W czasie wolnym uczestnicy sesji zwiedzili bazylikę katedralną i Muzeum Diecezjalne w Tarnowie oraz Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej w Krakowie.

Ks. Andrzej Michalik